

INTERVJU

Tomislav Šovagović

Matica hrvatska od izborne skupštine u Rijeci 16. lipnja ima novoga predsjednika dr. Stipu Boticu. Ugledni kroatist (rođen 23. veljače 1948. u Otoku kod Sinja), u prethodnom mandatu potpredsjednik MH, na čelnom je mjestu 176-godišnje institucije naslijedio akademika Stjepana Damjanovića. Nagradivani profesor dr. Botica bio je i dekan Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (1994. - 1998.) te pročelnik Odsjeka za kroatistiku. Na istom je fakultetu diplomirao jugoslavenske jezike i književnost te latinski jezik i rimsku književnost. Magistrirao je na književnom djelu Filipa Grabovca, a doktorirao disertacijom »Književno djelo Luke Botića (Veze usmene i pisane književnosti hrvatskoga romantizma)«. U znanstvenom je radu najveću pozornost posvetio području hrvatske usmene književnosti, o čijoj je povijesti i objavio opširnu knjigu 2013. U studenom 2015. sudjelovao je na akademskom razgovoru »Stepinac - katolički uzor čovjekoljublja«, analizirajući dnevnik kraškoga župnika Josipa Vranekovića. Nakon tri mjeseca »uhodavanja« otvoreno je za Glas Koncila progovorio o aktualnim i bolnim pitanjima koja opterećuju Maticu hrvatsku, kao i poteškoćama hrvatskoga društva u cjelini.

Nije od mnogo »futurollogije«, pokušao je dr. Botica trezveno sagledati mogućnosti Matice hrvatske, kako bi još snažnije ostvarivala svoju temeljnu zadaću čuvati i hrvatske tradicijske baštine. U vremenu podcjenjivanja otisnute knjige i prevlasti virtualnih mreža uloga institucija - »svjetioničara« postaje još odgovornija, kao i sposobnost prilagodbe tomu i takvom svijetu.

■ **Što Matica hrvatska može poboljšati u svojem djelovanju za Vašega predsjednikovanja s kojim će 2022. ući i u 180. godinu djelovanja?**

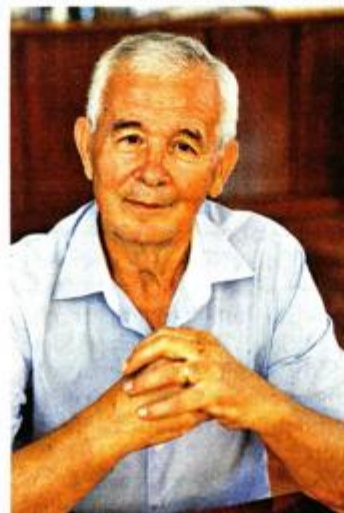
DR. BOTICA: U nacrtu programa djelovanja za dužnost predsjednika Matice hrvatske navodio sam, a to i sada ponavljam, da sam iznimno zadovoljan učincima koje su predsjednik Damjanović i drugi članovi Predsjedništva MH postigli u prethodnom mandatnom razdoblju. To ističem stoga što objektivno sagledavam okolnosti koje su obilježile taj mandat, a bile su prilično teške za Maticu hrvatsku, poput sudske odluke o oduzimanju palače MH i nekoliko složenih sudskih sporova. Financijska situacija, zahvaljujući i tomu, bila je iznimno teška. Međutim, za mandata akademika Damjanovića nastavio se poprilično dobro uhodan Matičin rad, u mjeri u kojoj je bilo moguće. Iskreno, ne vidim,

a i ne osjećam potrebu da se nešto bitno mijenja. Matica ima svoj profiliran rad, kontinuitet, ona je ustanova vezana za sve sastavnice hrvatske kulture i u tome treba očuvati svoju primarnu ulogu, čuvati, naravno, dignitet te ustanove, a poneke sastavnice i poboljšati.

Razlikovanje dobra i zla u društvu

■ **U kandidacijskom govoru zvali ste i Gospodinovu pomoć, referirajući se na Knjigu o kraljevima i želju kralja Salomona za pronicavim srcem. Kako u hrvatskom društvu razlikovati dobro od zla?**

DR. BOTICA: Salomon je znao razlikovati dobro i zlo, a mi obični smrtnici trebali bismo nastojati unaprijediti što je više moguće kategoriju dobra, što je zahtjevna, ali i zadaća dostojna čovjeka. Teže je, naravno, snaći se u kategoriji zla. Razlikovanje nije jednostavno jer se mnoge zle stvari uvuku kao da su dobre. Neke dobre stvari, u svojoj realizaciji, ponekad potpadnu pod kategoriju zla. Po antropološkoj dimenziji pojmovi dobra i zla jasni su ljudima koji ih žele vidjeti. Njih pak u kršćanskom svjetonazoru bez većih problema možemo označiti i iščitavati. Uostalom, pojmovi dobra

Formulacija »osobnoga kredibiliteta« iznimno je potrebna Matici hrvatskoj. Ona će biti moćna, snažna, djelotvorna, uvažavana ako njezini članovi, unutar sredine u kojoj djeluju, imaju to dostojanstvo, kredibilitet, vjerodostojnost i prepoznatljivost kao kompletni ljudi s dignitetom. Dignitet se postiže radom, djelovanjem, činom. Važno je da članovi imaju crtu kulturnoga, nacionalnoga i identitetskoga obilježja.

i zla u evanđeljima su čvrsto obilježeni Onim koji je prošao svijetom čineći dobro. Razlikovati i nastojati da kategorija dobra što je moguće više dođe do izražaja - to je ono što bih, kao čelnik Matice hrvatske, htio da se očituje u njezinu djelovanju. Djela, a ne riječi. Vrlo ćemo dobro u širim okvirima znati na koji se način propagiralo i ostvarivalo ono dobro. Okruženi smo mnogim detaljima koji naginju prema suprotnosti, prema zlu. Meni je kao proučavatelju tradicijske kulture Salomonov odgovor bio iznimno dragocjen. Očekivali bismo da će on zatražiti nešto utilitarno, u vlastitu korist, kao što se u narodnim bajkama traži trenutačno zadovoljstvo: novac, bogatstvo, sreća... I hrvatske narodne bajke ipak pokazuju, kada se u priči pokušava ostvarivati trenutačna sreća, da je riječ o krivo odabranom putu. Zato je Salomonov odgovor i znakovit i antibajkovit.

Kulturno, nacionalno i identitetsko

■ **Što podrazumijevate pod važnošću »osobnoga kredibiliteta svih Matičinih članova«, sintagmom izgovorenom uoči izbora za predsjednika MH?**

DR. BOTICA: Formulacija »osobnoga kredibiliteta« svakoga Matičina člana, osobito dužnosnika, iznimno je potrebna Matici hrvatskoj. Ona će biti moćna, snažna, djelotvorna, uvažavana ako njezini članovi, unutar sredine u kojoj djeluju, imaju to dostojanstvo, kredibilitet, vjerodostojnost i prepoznatljivost kao kompletni ljudi s dignitetom. Dignitet se postiže radom, djelovanjem, činom, cijelim životom. Važno je da Matičini članovi imaju crtu kulturnoga, nacionalnoga i identitetskoga obilježja.

■ **Kakvim vidite idealno djelovanje jednoga ogranka MH - njegove zadaće, obveze u lokalnoj sredini?**

DR. BOTICA: Neka je veća, nekad manja sreća što je MH ustanova koja temeljito ujedinjuje sve ono što je u Hrvatskoj značajno za hrvatski identitet, posebice na području kulture, ali i cjelokupnoga društvenoga života. Kada MH godišnje rezimira svoje djelovanje, ono se ne ostvaruje samo u zagrebačkoj središnjici, iako je ona najsnažnija. Matica hrvatska ostvaruje se kroz stotinjak ogranka unutar Hrvatske. Njima se pridodaje i tridesetak ogranka izvan Hrvatske, s naglaskom na Bosnu i Hercegovinu, gdje je hrvatski narod s državnim i teritorijalnom figuracijom. Djelujući u svojim ograncima, MH stvara duhovnu klimu koja je potrebna hrvatskomu društvu, da se prepozna u onom što znači u kulturnom i kulturološkom smislu. Matica hrvatska usmjeruje, daje čvrstu viziju i pomaže hrvatskomu narodu čuvati identitet. To je velika i sveta dužnost MH u središnjici i njezinim ograncima. Čini li ona to dovoljno? Možemo procjenjivati.

Regionalna obilježja - specifičnost i sreća

■ **Moraju li se drevne hrvatske institucije, njegovateljice tradicijske kulture, prilagođavati vremenu? Kako (o)čuvati baštinu?**

DR. BOTICA: Matica hrvatska i hrvatska tradicijska kultura dva su povezana pojma, od početka njezina djelovanja do danas. Naši ogranci prije svega brinu se o kulturnim sadržajima svoje sredine. Određuje se, čuva i unaprjeđuje najprije kategorija mjesne kulture, posebice ono što određeno mjesto obilježava unutar cjelokupnoga hrvatskoga društva.

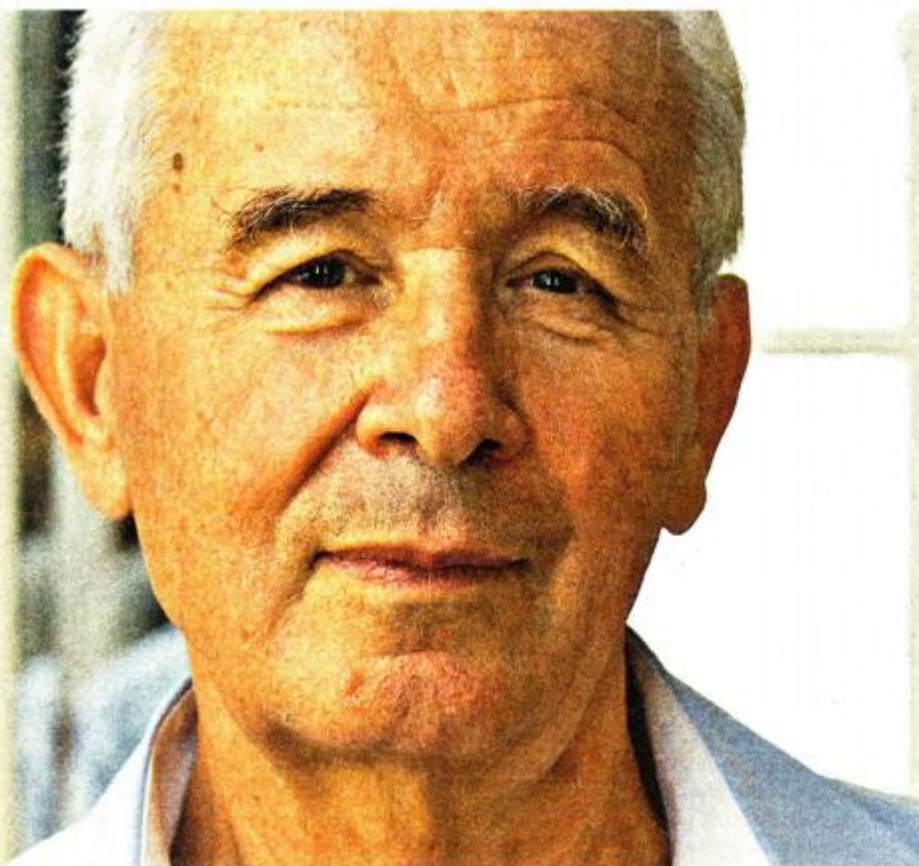
Uzdanje u čvrstu spregu Crkve i naroda

■ **Kakvom ocjenjujete suradnju između institucija Katoličke Crkve u Hrvatskoj i Matice hrvatske?**

DR. BOTICA: Na žalost, veće suradnje u ovom trenutku nema. Katolička Crkva u hrvatskom narodu bila je, jest i bit će najčvršća okosnica vjerskoga i nacionalnoga identiteta. To može vidjeti svatko tko objektivno promotri cjelinu naše povijesti. Bez oslonca na Katoličku Crkvu i ovaj bi narod na neki način bio u zrakopraznom prostoru. Osobito u vremenu kada nije imao svoju državu, vladu i čvrst nacionalni ustroj. Također, Katolička Crkva u svojem nauku daje čovjeku upute na koji se način ljudski ponašati u životu. U tome je nezaobilazna prava evanđeoska uputa i riječ. To su karakteristike koje bih htio da i u Matici hrvatskoj budu prvorazredne. Jer mi nismo ni stranačka ni religijska okupljenost. Matica hrvatska univerzalna je kategorija, kulturna udruga hrvatskoga naroda i svih građana Hrvatske koji to žele. Ono što Katolička Crkva na području vjerskoga, moralnoga i etičkoga čini za cijeli narod, mi u MH, uzdajući se u tu čvrstu spregu našega naroda i Katoličke Crkve, želimo raditi na svom području.

Dr. Stipe Botica, novi predsjednik Matice hrvatske

Nažalost, često se događa svojevršno povlačenje mnogih »u zavjetrinu«. Komunistički je režim imao svoje modalitete, sigurno da su bili grubo, uskogrudni, rezervirani za povlaštenu skupinu. Nažalost, i danas bi se mnogi, preko stranaka i na drugi način, htjeli smatrati povlaštenima. Misli da svi mogu biti sve - velika je mana i utopija hrvatskoga naroda.

»Pojmovi dobra i zla jasni su ljudima koji ih žele vidjeti«

Nema nijednoga mjesta koje nema svoja prepoznatljiva mjesna obilježja, osobito na kulturnom i tradicijskom planu. Nitko to dostojanstvo mjesne kulture ne može zaštititi, njegovati, unaprijediti kao što to mogu ogranci MH u svojoj sredini. Kamo sreće da neki od sadržaja koje određeno mjesto iznjedri postanu i regionalno prepoznatljiv. Ne treba se u Hrvatskoj plašiti njezinih regija. Regionalna obilježja specifičnost su i sreća Hrvatske. Sve naše regije zajedno ujedinjuju i ono nacionalno hrvatsko, pa je i cjelina Hrvatske zbroj mjesnih i regionalnih obilježja. Pojedine iznjedrene i ostvarene vrijednote mogu imati i međunarodno, sveobuhvatno značenje. Vrlo je jednostavan put: mjesno, regionalno, nacionalno, univerzalno, odnosno sveltjudsko kulturno obilježje. Osim Matice hrvatske u našoj sredini nitko to ne može ujediniti, pokazati otisnutom knjigom, manifestacijama te čuvati i njegovati. To sigurno rade i mjerodavna ministarstva, sveučilišta, instituti i Akademija, ali nitko tako sveobuhvatno kao Matica.

■ Utjecajnost se, u medijskom svijetu, mjeri televizijskom gledanošću, brojem mrežnih klikova i prodanih primjeraka. Postoji li poželjna mjera između redovitih djelatnosti MH i snažnijega marketinškoga pristupa javnosti?

DR. BOTICA: Dostupnost informacije o Matičinim knjigama mora biti jača. Iluzorno je očekivati da će čitatelji prepoznati knjigu bez jačega oglašavanja i MH razmišlja o jačem medijskom oglašavanju svojih knjiga, posebice onih kapitalnih za hrvatsku kulturu. Takvih je bilo, ima i bit će i dalje. Primjerice, iznimno smo ponosni na ediciju »Povijest Hrvata«. Pothvat je zamišljen u niz od sedam knjiga, o sveobuhvatnosti života i povijesnoga trajanja hrvatskoga naroda na ovim prostorima. Ponosni smo da u svakoj knjizi sudjeluje i do četrdesetak autora koji povijesnu kategoriju određenoga vremena sagledavaju u svim dimenzijama. Drugi izdavački

plan, na koji smo silno ponosni, i koji je dobio popriličan zamah jesu »Stoljeća hrvatske književnosti«. U toj ediciji trebalo bi, uz znanstvenu i stručnu ekspertizu, obuhvatiti sve ono dobro što je knjiški stvoreno na hrvatskom tlu. Taj niz uključuje sve knjige, ne samo beletristiku, nego u knjigama ostvarene sve vidove ljudskoga djelovanja. Matica kao ugledan izdavač to jamči u modernoj interpretaciji onoga što su Hrvati stvorili od početka bivovanja na ovim prostorima. Zamišljeno je tristočinjak naslova, željeli bismo imati najmanje desetak knjiga godišnje, ali se za mnoga područja očituje i nedostatak vrsnih stručnjaka.

Vrijednost knjige ne će doći u pitanje

■ Je li knjiga u opasnosti, ostaje li ona individualna oaza posluženosti, namijenjena sve rjeđim zanesenicima?

DR. BOTICA: Naše je vrijeme u tehnološkom smislu donijelo da su modaliteti komunikacija osnaženi, prošireni. Ipak potreba i vrijednost

tiskane knjige ne će doći u pitanje. Matica hrvatska spada u red pouzdanih izdavača. Ugledni i pouzdani nakladnici imaju propisane kriterije što se tiče knjiga koje treba otisnuti. Od početka svojega djelovanja, od naših iliraca do danas, MH je pazila

Matoševa spomenkuća golem je zahvat, a MH želi samo da se posuđeni novac vrati. Bojim se, nažalost, da je kraj u slučaju Matoševe rodne kuće tajnovit i maglovit. Kao čelniku Matice hrvatske, koliko god mi bude moguće, ne ću dopustiti da se blati Matica hrvatska zbog nečega za što nije kriva. Matica hrvatska i Matoš se ne svadaju.

koje su knjige potrebne hrvatskomu društvu. U mnogim trenucima bila je najplodniji, najveći izdavač. Danas nije najveći, ali je u svojoj knjiškoj ostvarivosti institucija koja točno zna kakve knjige trebaju kako bi i naše vrijeme imalo napisanu i otisnutu riječ kao jamstvo našega bivstvovanja ovdje. Prolazimo i proći ćemo kroz različita, turbulentna vremena, ali se ne treba bojati da će žed za otisnutom knjigom biti manje izražena nego dosad. Treba uključiti i druge medije, i oni će više participirati u komunikacijskom smislu, pa i u Matici hrvatskoj. Glede nakladništva MH ima plan koje knjige otisnuti u sljedeće dvije, tri godine. Ona ra-

čuna i na profilirane čitatelje te se ne boji knjiškoga pogleda u budućnost.

■ Jesu li pravno riješene završne glave palače Matice hrvatske?

DR. BOTICA: Spor glede palače MH je *ad acta*, i ona je upisana u vlasništvo Matice hrvatske. Riječ je bila o grubo, ideologiziranu i pravno neutemeljenom postupku. Palaču su financirali i ostvarili članovi MH još 1886. godine, a po nekom davnom zakonu o nacionalizaciji iz 1959. dovedeno je do upitnosti Matičino privatno vlasništvo. Pravna muka trajala je tri godine.

MH i Matoš se ne svadaju

■ Što je zapelo s projektom memorijalne rodne kuće Antuna Gustava Matoša u Tovarniku?

DR. BOTICA: Iznimno mi je žao što je Matica uvučena u slučaj izgradnje spomenkuće Antuna Gustava Matoša u Tovarniku. Svojedobno je Ogranak MH u Tovarniku želio renovirati i sadržajno osmisliti rodnu kuću našega glasovitoga književnika. Uprava MH iz proračunskih je

sredstava posudila oko 26 tisuća eura za početak radova i njihov dovršetak u razumnom roku, uz obećanje o povratku sredstava kroz pet godina. Prošlo je puno vremena, novac nije vraćen i Maticu je opteretila proračunska stavka: mora se dokumentirati svaki izdatak utrošena novca. Kako su u međuvremenu narasle i kamate, bivše je predsjedništvo, na čelu s akademikom Damjanovićem, željelo isključivo povrat posuđene glavnice... Od jednoga dijela ljudi uključenih u taj posao nerazumno je i tendenciozno nastala vika, buka, svakojake laži i ocrnjivanje Matice hrvatske, koja mora zatvoriti proračunsku rupu. U ime svih dužnosnika Matice hrvatske ističem: Matoš i Matica hrvatska dvije su komplementarne stvari, riječ o književniku koji je od početka svoga književnoga djelovanja oslonjen o Maticu hrvatsku i do danas je okosnica Matičina djelovanja. Taj nemili slučaj nema veze s likom i djelom A. G. Matoša, njega će Matica čuvati i štiti u svakom pogledu. A Matoševa kuća? Ako mjesna zajednica i županija žele projekte velikoga kalibra, neka to učine. Matoševa je spomenkuća golem zahvat, a MH želi samo da se posuđeni novac vrati. Bojim se, nažalost, da je kraj u slučaju Matoševe rodne kuće tajnovit i maglovit. Kao čelniku Matice hrvatske, koliko god mi bude moguće, ne ću dopustiti da se blati Matica hrvatska zbog nečega za što nije kriva. Matica hrvatska i Matoš se ne svadaju.

Nisu se promijenili - Hrvati

■ Što se u četvrt stoljeća hrvatske samostalnosti nije promijenilo u odnosu na vrijeme komunističkoga režima?

DR. BOTICA: Čini mi se da se nisu promijenili Hrvati. Bitno razlikujem državu i vlast. Hrvatska država je neupitna i hvala Bogu da je imamo... Na koji način aktivnim prinosom učiniti za državu nešto dobro, vrijedno, dostojno, da se prepozna da smo u ovo vrijeme učinili nešto što će Hrvatsku osnažiti - to je ključ rješenja gotovo svih hrvatskih problema. Nažalost, često se događa svojevršno povlačenje mnogih »u zavjetrinu«. Komunistički je režim imao svoje modalitete, sigurno da su bili grubo, uskogrudni, rezervirani za povlaštenu skupinu. Nažalost, i danas bi se mnogi, preko stranaka i na drugi način, htjeli smatrati povlaštenima. Misli da svi mogu biti sve - velika je mana i utopija hrvatskoga naroda. Ne mogu svi biti Zlatko Dalić, ni veliki svjetski priznati športaši niumjetnici. U pravilu svatko je osposobljen, stručan, vrijedan, obdaren za neki posao, poželjno bi bilo da bude stavljen u primjerenu funkciju. Muči nas beznađe i ravnodušnost. Ako se malodušnost uvuče među nas, idemo prema propasti. Nadajmo se da ne će biti kataklizmična, ali grize tkivo. Dobro je ugledati se u velikane iz prošlosti i sadašnjosti. Divno je gledati kroz povijest, već sada 176-godišnju povijest, kako su se mnogi Hrvati uključivali u Matičin rad. I još jedna činjenica: Matica je kao sredina svima dala više od osobnoga doprinosa njoj, kao što obitelj čovjeku daje daleko više nego što on kao pojedinac unosi. Bio bih sretan ako bi tako razmišljala većina Hrvata. Jer, za većinu problema, najviše smo mi sami krivi.

■ Što Vas je vodilo u djelovanju od djetinjstva u rodnom Otoku preko studentskih, profesorskih i dekanskih godina do evo mjesta predsjednika MH?

DR. BOTICA: Rad, volja i želja učiniti nešto vrijedno i dostojno čovjeka. ■

Zagrebačka Biblija pokazala je snagu hrvatskoga naroda

■ Proslavlja se 2018. i pedeseta obljetnica Zagrebačke Biblije. Koji je utjecaj toga glasovitoga prijevoda Svetog pisma na hrvatski jezik?

DR. BOTICA: Suradivao sam i prijateljevao s uglednim bibličarima: blagopokojima fra Bonaventuram Dudom i dr. Adalbertom Rebićem. Preko njih sam upoznao i učvršćivao vrijednost Zagrebačke Biblije. Imamo u svojoj novovjekovnoj povijesti važnih datuma koje stalno moramo isticati. MH je ponosna na 1967. i Deklaraciju o hrvatskom književnom jeziku, i na 1971. i hrvatsko proljeće, a u istoj mjeri, pa i većoj, i kao matičar i kulturolog, ponosan sam na Zagrebačku Bibliju koja je u ono vrijeme napravila pozitivnu revoluciju u hrvatskom narodu. Zagrebačka Biblija pokazala je snagu hrvatskoga naroda, njegove duše,

volje, kulture, ovisnosti o onome što Sveto pismo znači. Oduševljen sam svim onim što je učinila te 1968. godine. Uvjeren sam da nije ništa u Hrvatskoj tako temeljito učvrstilo, osnažilo, pa i dalo poticaj kao naša Biblija, uzorna Zagrebačka Biblija. Bit će mi žao ako se dostojanstveno ne proslavi pedeseta obljetnica. Prije deset godina, kao čelnik Hrvatskoga filološkoga društva, s Kršćanskom sadašnjosti znanstvenim smo skupom proslavili 40. obljetnicu. Nadam se da će Katolički bogoslovni fakultet i druge ustanove primjereno proslaviti polustoljetno postojanja Zagrebačke Biblije. Tu bi se moglo vidjeti što je objavljivanje Zagrebačke Biblije značilo za cjelinu hrvatske i duhovne i kulturne profilacije. Dio svojih spoznaja o tome zapisao sam u knjizi »Biblija i hrvatska tradicijska kultura«.